

aktualności

KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie

BIULETYN INTERNETOWY

NR 1/2017 (127)

26 stycznia

BIULETYN

Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa
Rolniczego
w Minikowie
89-122 Minikowo
tel. 52 386 72 00
www.kpodr.pl
sekretariat@kpodr.pl

SPIS TREŚCI

Jakie odmiany zbóż wysiać wiosną?	1
Jak przezimuje rzepak?	3
Notowania cenowe	4
Wyniki pomiarów meteorologicznych	5
Nowe zasady rozliczania VAT	6
Rolniczy handel detaliczny	7
Ile rolnik może dorobić?	8
Nowe przepisy dot. wycinki drzew	8
Zanieczyszczenie powietrza	9
Inwestycje odtwarzające potencjał	10
Z życia KPODR	12
KPODR zaprasza	18

KPODR zaprasza

Konferencja

„System QMP, profesjonalne doradztwo szansą
zwiększenia dochodowości produkcji bydła opasowego”

14 lutego, Zarzeczewo

15 lutego, Minikowo

Konferencja

„Rzepak – nowe rozwiązania w uprawie”

21 lutego, Przysiek

Konferencja

„Efektywne zakiszanie soczystych pasz objętościowych”

22 lutego, Minikowo

Więcej informacji na www.kpodr.pl.

PRODUKCJA ROŚLINNA

ZBOŻA

Jaką odmianę wysiać wiosną?

Przy wyborze odmian zbóż do siewu należy brać pod uwagę nie tylko wielkość potencjalnego plonu, ale również przeznaczenie ziarna. Gatunki i odmiany powinny być dobrane do warunków glebowo-klimatycznych i stosowanej technologii. Ważnym aspektem jest ograniczenie kosztów ochrony roślin dzięki użyciu odmian o większej odporności na choroby. Odrębne wymogi dotyczą przeznaczenia zboża na sporządzanie pasz, a inne cechy technologiczne ważne są przy przetwarzaniu ziarna na mąkę, kaszę czy słód.

W związku z tym warto zwrócić szczególną uwagę na podstawowe cechy rolniczo-użytkowe odmian sprawdzane przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) w Słupi Wielkiej. Tylko właściwy dobór gatunku i odmiany gwarantuje genetycznie uzyskanie wysokiej jakości produktu – ziarna. Na przykład, dla uzyskania wysokiej jakości wypiekowej ziarna lepiej uprawiać pszenicę jarą niż ozimą, wybierając odmianę przydatną na cele piekarnicze, należąca do grupy E lub A.

Oznaczenie grup odmian pszenicy:

E odmiany elitarne, o wybitnych cechach jakościowych

A odmiany o bardzo dobrych cechach jakościowych (wypiekowych)

B odmiany chlebowe o przeciętnych cechach jakościowych

K odmiany nadające się na ciastka (rzadkie, specyficzne)

C odmiany o złych cechach wypiekowych, przeznaczone na paszę i inne cele

Podstawą oceny technologicznej ziarna zbóż z przeznaczeniem na chleb jest kilka wskaźników, m.in. liczba opadania, zawartość białka, wskaźnik sedymentacji (SDS), wydajność mąki ogólna, wodochłonność mąki, rozmiękczenie ciasta, energia ciasta. W praktyce w skupie badane są przeważnie trzy pierwsze ww. wskaźniki.

Trzeba pamiętać, że na jakość ziarna wpływają także inne czynniki: warunki klimatyczne i glebowe, nawożenie. Nie ma więc pełnej gwarancji osiągnięcia wymaganych parametrów jakościowych, natomiast prawdopodobieństwo ich uzyskania rośnie wraz z potencjałem genetycznym odmiany. Dlatego wysiew pszenicy z grup E i A daje większą szansę uzyskania dobrej jakości ziarna niż w przypadku odmian z grup B lub C.

Jeżeli gospodarstwo ma możliwość zarówno wykorzystania ziarna na paszę, jak i sprzedaży go na cele piekarnicze – wybierać należy odmiany z grupy A, ewentualnie B, ale kierować się takimi czynnikami, jak wysokość plonowania, odporność na choroby,

podatność na wyleganie itp. W przypadku osiągnięcia bardzo dobrych parametrów jakościowych i przy korzystnych relacjach cenowych pszenicę można sprzedać, a w razie nieuzyskania jakości wypiekowej – przeznaczyć na paszę lub inne cele.

W tabeli 1 przedstawiono wyniki trzyletnich badań odmian **pszenicy jarej** prowadzonych przez COBORU Słupia Wielka. W 9-stopniowej skali 9 oznacza stan najkorzystniejszy danej cechy, 1 – stan najmniej korzystny, natomiast a_1 oznacza technologię tradycyjną, a_2 – technologię intensywną zakładającą nawożenie azotem zwiększone o 40 kg/ha, dokarmianie dolistne, ochronę przed chorobami i wyleganiem. Warto dodać, że dla części odmian w 2016 roku nie prowadzono już badań, ale są one nadal na rynku (z grupy E – Torka; z grupy A – Griwa, Koksa, Nawra, Raweta, Żura; z grupy B – Zadra).

Pszenżyto jare jest gatunkiem zboża paszowego trochę niedocenianym, a jego uprawa może dać bardzo dobre wyniki w warunkach gleb przeciętnych i słabszych (tab. 2) – np. wtedy, gdy nie zdążono wysiać ozimin. Duże znaczenie ma termin siewu (jak najwcześniejszy), ze względu na nieco więk-

sze zapotrzebowanie na wilgoć oraz dłuższy okres wegetacji niż u pozostałych zbóż jarych (210-212 dni do dojrzałości pełnej).

O ile COBORU oprócz prowadzenia badań polowych niektóre parametry sprawdza metodami laboratoryjnymi (np. wymarżanie), to w Porejestrze Doświadczalnictwie Odmianowym (PDO) wybrane odmiany porównywane są w naturalnych warunkach, w konkretnym regionie. Wyniki PDO dla naszego województwa publikuje w lutym-marcu Stacja Doświadczalna Oceny Odmian w Chrzastowie.

Ponieważ najnowsze odmiany prezentowane przez COBORU przeważnie dopiero wchodzi na rynek, dostępność ich ziarna siewnego jest ograniczona głównie do gospodarstw prowadzących reprodukcję. Na nabycie nowości rolnik ma więc szansę dopiero po pewnym czasie. Dlatego warto mieć bezpośredni kontakt z gospodarstwami reprodukcyjnymi oraz sprzedawcami nasion. Dobrą okazją zasięgnięcia informacji odmianowej są także Dni Pola organizowane przez ośrodki doradztwa rolniczego albo bezpośrednio przez firmy hodowlane czy IHAR.

Marek Radzimiński

Tabela 1. Ważniejsze cechy rolniczo-użytkowe odmian pszenicy jarej (wg COBORU, 2014-2016)

ODMIANA	Plon		Zawartość białka	Wyleganie	Masa 1000 ziaren	Odporność na choroby							
	a_1	a_2				choroby podstawy źdźbła	mączniak prawdziwy	rdza brunatna	rdza żółta	septoriozy liści	septorioza plew	fuzarioza kłosów	
	dt/ha					skala 9°	g	skala 9°					
Odmiany chlebowe elitarne – grupa E													
Bombona	61,3	72,0	9	5	38,8	5	4	3	5	4	5	5	
Odmiany chlebowe jakościowe – grupa A													
Arabella	69,9	77,6	7	5	38,9	5	6	5	6	4	5	5	
Goplana	70,9	80,7	7	4	41,8	5	6	6	5	5	6	5	
Izera	64,8	75,7	7	5	39,8	5	4	5	2	5	6	6	
Kandela	68,2	76,2	7	5	41,5	5	6	6	6	6	5	6	
Katoda	65,6	76,9	6	4	42,5	4	4	4	5	4	5	4	
KWS Torridon	68,9	78,0	7	7	40,5	5	4	5	6	6	5	5	
Łagwa	66,7	75,1	7	6	42,9	5	5	5	6	5	5	5	
Mandaryna	69,5	78,1	5	6	36,0	5	6	6	3	4	6	5	
Monsun	68,1	77,0	6	5	43,1	3	3	4	6	5	4	5	
Nimfa	71,5	78,9	8	5	43,1	5	6	6	7	5	5	5	
Ostka Smolicka	63,8	76,2	5	4	40,7	5	4	3	1	4	5	5	
Parabola	68,7	77,1	7	5	47,4	5	4	4	6	5	5	4	
Rusałka	71,6	81,1	7	5	41,6	5	5	5	2	5	4	5	
Serenada	68,4	77,4	8	4	46,4	5	5	5	4	6	4	4	
Struna	68,4	77,7	6	3	39,8	5	5	5	5	5	6	6	
Tybalt	69,9	78,6	6	5	42,3	5	6	6	6	6	5	5	
Varius	72,8	80,3	7	6	39,2	5	6	5	6	5	5	5	
WPB Skye	71,8	80,2	7	4	42,8	6	6	5	7	6	4	5	
Odmiany chlebowe – grupa B													
Harenda	73,1	80,9	6	6	40,9	5	5	6	7	6	6	5	
Kamelia	68,7	78,7	7	5	40,3	4	6	6	4	5	5	5	
Trappe	66,4	77,0	5	6	37,1	6	4	5	4	5	5	5	
Odmiany pastewne lub inne – grupa C													
Radocha	66,7	78,2	7	6	43,4	6	4	4	4	4	4	4	

Tabela 2. Ważniejsze cechy rolniczo-użytkowe odmian pszenżyta jarego (wg COBORU 2014-2016)

ODMIANA	Plon		Zawartość białka	Masa 1000 ziaren	Wyleganie	Odporność na choroby						
	a ₁	a ₂				mączniak prawdziwy	rdza brunatna	rdza żółta	brunatna plamistość liści	septorioza liści	septorioza plew	fuzarioza kłosów
	dt/ha	%										
Andrus	66,9	73,4	11,9	44,0	3	4	5	5	5	5	5	5
Dublet*	68,9	75,5	12,3	42,1	3	5	4	6	5	5	5	5
Mamut	72,6	79,0	12,9	40,7	7	6	5	6	5	7	6	6
Mazur	70,7	76,2	12,0	42,5	6	5	6	6	4	5	5	6
Milewo	66,5	74,6	12,4	40,8	5	6	5	3	5	5	5	5
Milkaro	67,9	74,4	12,4	43,4	2	5	5	6	4	4	5	4
Nagano	60,6	71,0	13,0	40,4	6	5	4	1	6	4	3	5
Puzon	67,7	73,5	13,3	39,7	6	5	6	6	5	5	5	5
Sopot	71,4	77,5	12,4	40,1	7	5	5	6	6	6	6	5

* odmiana Dublet skreślona z krajowego rejestru 31.12.2016

RZEPAK

Jak prezimują plantacje?

W uprawie rzepaku ozimego pierwszym okresem krytycznym są dni poprzedzające spoczynek zimowy, gdyż proces formowania plonu rozpoczyna się już jesienią i kondycja roślin ma wówczas znaczenie podstawowe. Drugim okresem krytycznym na plantacjach rzepaku jest zima i przedwiośnie.

W 2016 roku przygotowanie roślin do zimowania było zróżnicowane w zależności od gleby, przedplonu, terminu siewu oraz opadów i temperatury. Obfite jesienne opady deszczu i stosunkowo wysoka temperatura powietrza nadrobiły straty w rzepakach późno zasianych, ale na glebach o nieprzepuszczalnym podłożu spowodowały zastoiska wodne. Generalnie rzepaki przez długi okres wegetacji jesiennej nabrały dużo zielonej masy i wykształciły bujne rozety liści.

W ostatnich latach luty i marzec są miesiącami, które plantatorom rzepaku często nie pozwalają dobrze spać. Zmienne warunki pogodowe, zwłaszcza duże mrozy w okresach bez okrywy śnieżnej, powodują rozhartowanie roślin i znaczne straty na plantacjach.

Kolejnym zagrożeniem jest nowa choroba rzepaku, pałecznicza – zgnilizna rzepakowa, powodowana przez grzyby z rodzaju *Typhula*. Choroba ta szczególnie ujawniła się w sezonie 2009/2010, gdy obserwowano niespotykany wcześniej rozmiar szkód. Pola wiosną najczęściej porażone były płacowo. Rośliny sprawiały wrażenie uszkodzonych przez mróz, korzenie jednak nie były zniszczone, natomiast porażone liście miały barwę jasnobezową, potem szarobrunatną, zasychały, były posklejane i płasko zalegały na gruncie. Plantacja sprawiała wrażenie powleczonej pajęczyną. Na zaatakowanych pałeczniczą fragmentach roślin można zaobserwować białoszara, luźną grzybnię patogena, a na porażonych tkankach lub w ich pobli-

żu można dostrzec skleroty (przetrwalniki) grzyba. Niestety, choroba ta poraża także stożek wzrostu, który staje się brązowy i szybko zamiera. Wzrost zostaje zahamowany i w niektórych przypadkach regeneracja staje się niemożliwa. Całe rośliny zasychają lub przegniwają tuż nad powierzchnią gleby. W Wielkiej Brytanii choroba ta znana jest pod nazwą pleśni śniegowej rzepaku.

Kolejnym, stosunkowo nowym problemem są intensywnie namnażające się jesienne szkodniki rzepaku, szczególnie śmietka kapuściana i pchełki. Jest to związane z przepisami Unii Europejskiej, które od 1 grudnia 2013 roku zakazują stosowania trzech insektycydów z grupy neonikotynoidów. Dlatego rzepak nie może być zaprawiany substancjami owadobójczymi z tej grupy, a były one jedynymi skutecznymi środkami niszczącymi szkodniki jesienne. Niestety, do tej pory neonikotynoidy nie mają żadnych zamienników. Dlatego uszkodzenia rzepaku na plantacjach, mimo stosowania oprysków nalistnych, są znaczne. Ten fakt ma również duży wpływ na prezimowanie roślin; często spotyka się rośliny z systemem korzeniowym uszkodzonym przez śmietkę kapuścianą.

Wczesną wiosną podstawowym zagadnieniem dla rzepaku jest właściwe nawożenie. Kiedy następuje odwilż, to rolnicy niestety mają co roku nie lada problem. Zastanawiają się, kiedy wjechać na pole rzepakowe z nawozem. W rolnictwie nie da się wpaść w rutynę, bo corocznie trzeba rozstrzygać na nowo, jaki dać nawóz azotowy, kiedy siarkę albo bor. Na takie i inne pytania może odpowiadać tylko dobry praktyk. Dlatego serdecznie **zapraszamy plantatorów rzepaku ozimego na konferencję do Przy-sieka 21 lutego 2017 roku**. Jak już stało się zwyczajem, dr hab. Witold Szczepaniak z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu będzie odpowiadał na pytania słuchaczy.

Objawy żerowania pchełki

Podczas konferencji będzie poruszany także problem ochrony rzepaku przed chorobami, szkodnikami i chwastami. Między innymi można będzie dowiedzieć się więcej o tej nowej chorobie rzepaku – pałecznicy oraz szkodnikach jesiennych.

Coraz częściej rolnicy w uprawie rzepaku stosują innowacje. Dotyczy to szczególnie uprawy uproszczonej czy siewu pasowego. O nowych metodach agrotechniki, doborze najlepszej odmiany oraz o organizacyjno-ekonomicznych aspektach uprawy rzepaku również będziemy rozmawiać w Przysieku. Szczegóły na stronie internetowej www.kpodr.pl. Serdecznie zapraszamy!

tekst i fot. Maria Sikora

Rzepak zasiany metodą pasową w rżysko (wrzesień 2016 roku)

EKONOMIKA

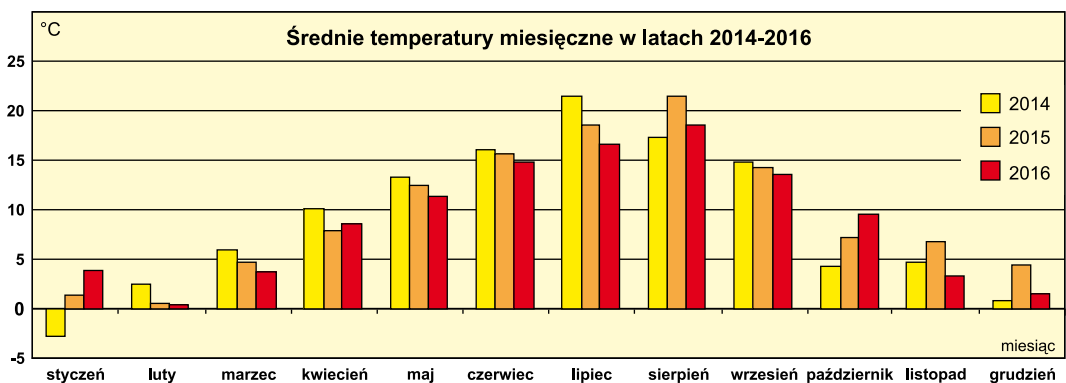
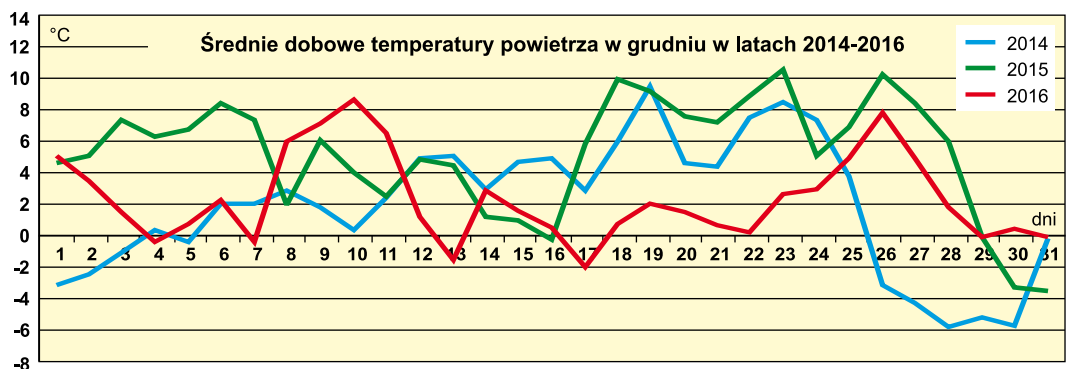
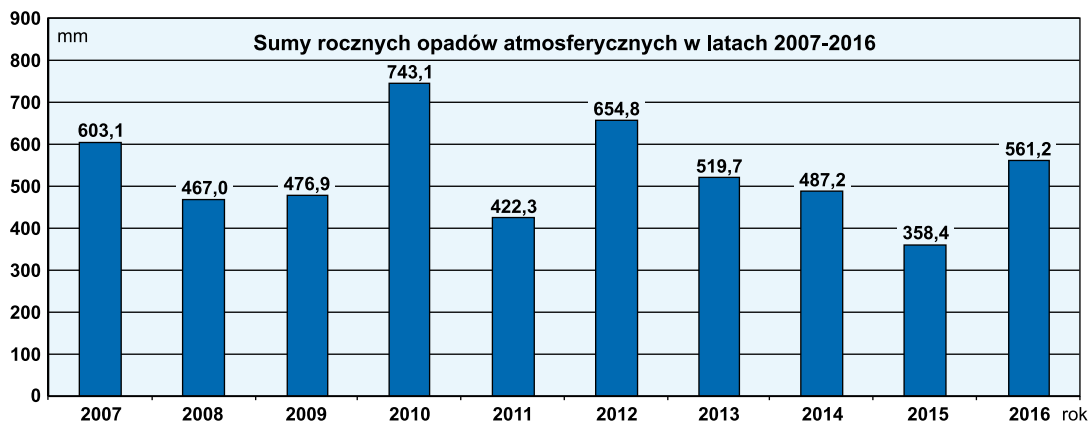
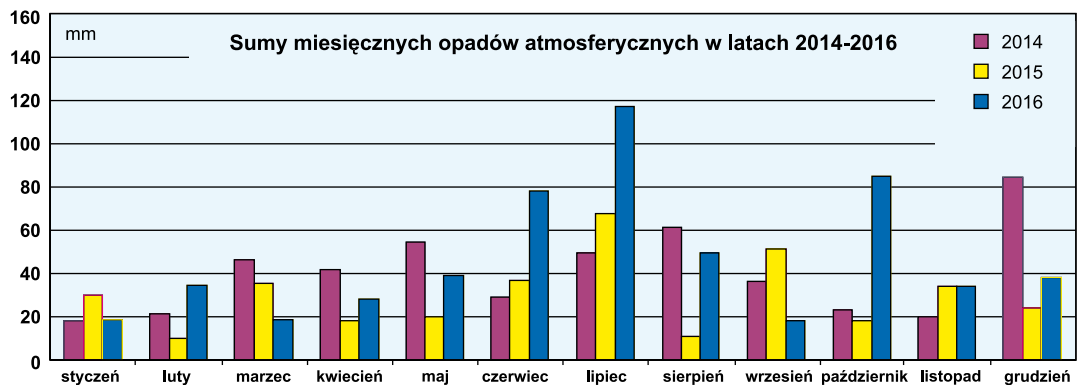
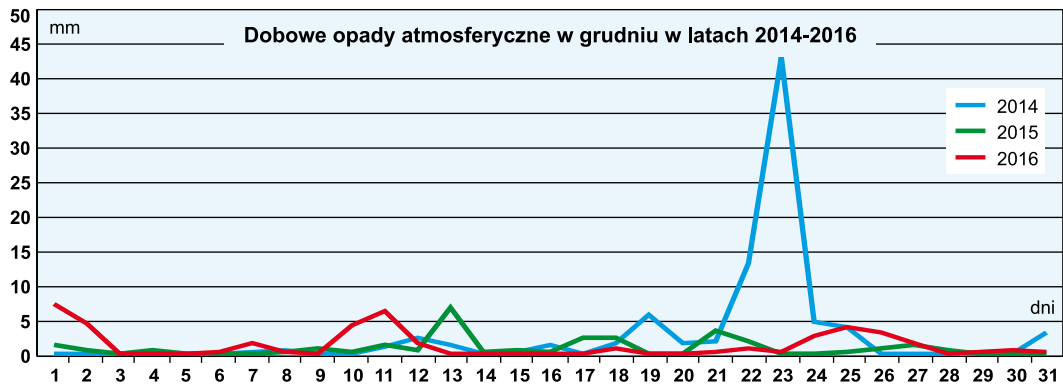
NOTOWANIA CENOWE

Ceny produktów rolnych i nawozów mineralnych

PRODUKT	ŚREDNIA 2015	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	ŚREDNIA 2016
CENY TARGOWISKOWE PODSTAWOWYCH PRODUKTÓW ROLNYCH*, zł/dt													
Pszenica	74,67	79	76	74	76	75	74	75	68	72	74	74	74,27
Żyto	53,42	55	60	53	60	57	58	56	52	56	60	-	56,70
Jęczmień	69,50	68	70	68	74	71	70	69	62	70	69	70	69,18
Pszennyżyto	63,92	64	66	65	64	66	66	65	60	65	65	65	64,64
Ziemniaki	84,00	90	90	100	99	113	134	112	96	84	81	83	98,36
CENY SKUPU ŻYWCA NETTO*, zł/kg													
Żywiec wieprzowy	3,82	3,43	3,68	3,87	3,76	4,01	4,43	4,94	4,92	4,96	4,62	4,47	4,28
Maciory	2,37	2,12	2,19	2,34	2,22	2,37	2,65	3,06	3,29	3,40	3,31	3,19	2,74
Żywiec wołowy	7,37	7,58	7,36	7,26	7,32	7,22	7,35	7,17	7,25	7,28	7,33	7,33	7,31
Krowy	4,96	4,94	5,02	4,98	5,03	4,91	5,18	5,05	4,96	5,00	4,98	4,97	5,00
CENY SKUPU ZBÓŻ NETTO*, zł/dt													
Pszenica konsumpcyjna	72	66	63	61	61	61	61	62	62	62	62	62	62
Pszonka paszowa	65	65	62	62	61	62	62	61	59	59	58	59	61
Żyto konsumpcyjne	49	53	51	50	50	50	50	49	47	48	49	51	50
Pszennyżyto paszowe	53	58	57	56	56	56	55	54	52	52	52	52	55
Jęczmień konsumpcyjny	56	62	58	57	57	57	58	53	50	50	50	50	55
Jęczmień paszowy	56	59	59	58	57	58	57	54	51	52	52	52	55
CENY NAWOZÓW MINERALNYCH NETTO, zł/dt													
Saletra amonowa 34%	129,04	120	119	119	132 (II kwartał)			95 (III kwartał)					117,00
Mocznik 46%	143,47	139	138	138	144 (II kwartał)			118 (III kwartał)					135,40
Superfosfat wzbogacony 40%	138,28	144	142	145	138 (II kwartał)			140 (III kwartał)					141,80
Sól potasowa 60%	145,93	150	149	150	145 (II kwartał)			141 (III kwartał)					147,00
Polifoska 6	165,26	168	167	169	166 (II kwartał)			155 (III kwartał)					165,00

* na podstawie „Systemu Notowań” KPODR Minikowo: www.ceny.kpodr.pl

opracowanie: Michalina Jopek

Nowe zasady rozliczania VAT

Od 1 stycznia 2017 roku zmieniła się w sposób istotny ustawa o podatku od towarów i usług. Zmiany te wynikają z ustawy z 1 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja ma na celu przede wszystkim ograniczenie nadużyć i uszczelnienie poboru VAT. Istotną informacją jest to, że do końca 2018 roku utrzymane zostają dotychczas obowiązujące stawki VAT. Poniżej przedstawiono najważniejsze zmiany w ustawie, które weszły w życie od 1 stycznia 2017 roku.

1. Zwolnienie podmiotowe z VAT – zwiększenie limitu

Znowelizowany art. 113 ust. 1 mówi o tym, że zwolniona od podatku będzie sprzedaż dokonywana przez podatników, u których wartość sprzedaży nie przekroczy łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 200 000 zł. Oznacza to, że limit zwolnienia podmiotowego został zwiększony o 50 000 zł.

2. Odwrotne obciążenie dla usług budowlanych

Rozszerzono katalog (załącznik nr 11) towarów, w stosunku do których stosowany jest mechanizm odwrotnego obciążenia. Wprowadzono również nowy załącznik nr 14 do ustawy, zawierający wykaz usług budowlanych objętych procedurą odwrotnego obciążenia.

3. Zwrot VAT w terminie przyspieszonym

Zmieniły się uwarunkowania dotyczące zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym w terminie przyspieszonym – 25 dni od dnia złożenia deklaracji.

Wprowadzona w art. 87 ust. 6 zmiana ma na celu m.in. ograniczenie stosowania zwrotu różnicy podatku w przyspieszonym terminie w stosunku do podatników rozpoczynających działalność. Stąd wymóg m.in. posiadania statusu podatnika VAT czynnego oraz składania za każdy okres rozliczeniowy (miesięczny) deklaracji podatkowych, przez 12 miesięcy poprzedzających bezpośrednio

okres, w rozliczeniu za który występuje się z wnioskiem o zwrot w terminie 25 dni.

4. Sankcja za nierzetelne rozliczenie VAT

Wprowadzony został odrębny rozdział poświęcony zasadom ustalania dodatkowego zobowiązania podatkowego VAT.

W dodanym art. 112b ust. 1 wskazano, że w razie stwierdzenia, iż podatnik nie złożył deklaracji podatkowej oraz nie wpłacił kwoty zobowiązania podatkowego, bądź też w przypadku, gdy w złożonej deklaracji podatkowej zaniżył kwotę zobowiązania podatkowego – naczelnik urzędu skarbowego lub organ kontroli skarbowej określał będzie odpowiednio wysokość tych kwot w prawidłowej wysokości oraz ustalał dodatkowe zobowiązanie podatkowe w wysokości odpowiadającej 30% kwoty zaniżenia zobowiązania podatkowego albo kwoty zawyżenia podatku VAT wykazanego do zwrotu lub do przeniesienia.

5. Prawo do odmowy rejestracji i do wykreślenia podmiotu z rejestru podatników VAT

W art. 96 wprowadzono szereg zmian dotyczących zasad rejestracji podmiotu jako podatnika VAT czynnego lub podatnika VAT zwolnionego. Wskazano przesłanki odmowy rejestracji podmiotu jako podatnika VAT i doprecyzowano warunki wykreślenia z rejestru podatników VAT.

6. Likwidacja kwartalnego rozliczania podatku VAT przez niektóre podmioty

Podmioty niebędące małymi podatnikami utraciły możliwość kwartalnego rozliczania VAT. Kwartalne rozliczanie nie będzie również możliwe w kilku innych przypadkach dotyczących małych podatników.

7. Deklaracje VAT składane elektronicznie

Większość podatników od 1 stycznia 2017 roku jest zobowiązana do elektronicznego składania deklaracji podatkowych.

Szerzej na temat każdego z powyższych zagadnień będziemy pisać w kolejnych wydaniach „Wsi Kujawsko-Pomorskiej”.

Marta Knop-Kołodziej

Rolniczy handel detaliczny

Od 1 stycznia 2017 roku obowiązuje ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników. Nowe przepisy ułatwiają rolnikom sprzedaż żywności wytworzonej we własnym gospodarstwie. Z produktów pochodzących z własnej uprawy lub chowu rolnik może wytwarzać np. szynki, kiełbasy, pasztety, masło, ser, dżemy, marynaty, pierogi, płatki, oleje i sprzedawać je odbiorcy końcowemu nie tylko we własnym gospodarstwie, ale także w miejscach przeznaczonych do prowadzenia handlu (na targu, festynach itp.). Obowiązują limity wielkości sprzedaży.

Ustawa jest korzystna dla rolników, gdyż do wartości 20 tys. zł sprzedaż produktów w ramach handlu detalicznego jest nieopodatkowana, a po przekroczeniu tej kwoty ryczałtowy podatek wynosi 2%. Rolnicy są zobowiązani do prowadzenia odrębnie za każdy rok podatkowy ewidencji sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych, zawierającej co najmniej: numer kolejnego wpisu, datę uzyskania przychodu, kwotę przychodu, przychód narastająco od początku roku oraz ilość i rodzaj przetworzonych produktów. Dzielne przychody muszą być ewidencjonowane w dniu sprzedaży.

W działalności w ramach rolniczego handlu detalicznego mają zastosowanie uproszczone wymagania higieniczne (zgodnie z rozporządzeniem WE nr 852/2004). Dotyczy to sytuacji, gdy produkcja prowadzona jest przy wykorzystaniu pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne (np. przy wykorzystaniu sprzętu i urządzeń gospodarstwa domowego w kuchni domowej). Zgodnie z tymi wymogami kuchnia powinna być tak skonstruowana, by uniknąć ryzyka zanieczyszczenia, w szczególności przez zwierzęta i szkodniki.

Ponadto:

- muszą być dostępne odpowiednie urządzenia dla utrzymania właściwej higieny personelu (włącznie ze sprzętem do higienicznego mycia i suszenia rąk, higienicznymi urządzeniami sanitarnymi i przebieralniami);

- powierzchnie w kontakcie z żywnością muszą być w dobrym stanie, łatwe do czyszczenia i w miarę potrzeby do dezynfekcji (gładkie, zmywalne);
- należy zapewnić warunki do czyszczenia i dezynfekcji narzędzi do pracy i sprzętu;
- należy zapewnić odpowiednią ilość gorącej i zimnej wody pitnej;
- należy zapewnić odpowiednie warunki dla higienicznego składowania i usuwania niebezpiecznych lub niejadalnych substancji i odpadów (zarówno płynnych, jak i stałych);
- należy zapewnić odpowiednie udogodnienia i warunki dla utrzymywania i monitorowania właściwych warunków termicznych żywności;
- środki spożywcze muszą być tak umieszczone, by unikać – na tyle, na ile jest to rozsądnie praktykowane – ryzyka zanieczyszczenia.

Inaczej jest w sytuacji, gdy rolnik chce rozwinąć produkcję żywności, korzystając np. z pomieszczeń dodatkowych, innych niż mieszkalne. W tym przypadku ministerstwo rolnictwa zapowiada, że prawdopodobnie wydane zostanie rozporządzenie, które określi również uproszczone warunki produkcji w tych pomieszczeniach. Rozporządzenie będzie musiało być notyfikowane w Komisji Europejskiej. Rolnik, który zamierza sprzedawać sam własne produkty, musi 30 dni przed rozpoczęciem handlu zarejestrować taką działalność. W przypadku produkcji pochodzenia zwierzęcego musi złożyć wniosek do powiatowego lekarza weterynarii, a w przypadku produktów pochodzenia roślinnego – u powiatowego inspektora sanitarnego.

Przetwarzanie produktów roślinnych i zwierzęcych oraz ich sprzedaż nie mogą odbywać się przy zatrudnieniu osób na podstawie umów o pracę, umów zlecenia, umów o dzieło oraz innych umów o podobnym charakterze, z wyłączeniem uboju zwierząt rzeźnych i obróbki poubojowej (w tym rozbioru, podziału i klasyfikacji mięsa), przemiatu zbóż, tłoczenia oleju lub soku oraz sprzedaży podczas wystaw, festynów i targów.

Piotr Sawa

Ile rolnik może dorobić?

Do 2016 roku dozwolonym przypadkiem dodatkowego zarobku dla rolnika podejmującego pracę bez tracenia świadczeń przysługujących z KRUS było zatrudnienie na podstawie umowy zlecenia, o ile przychód z tego tytułu nie przekracza 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia w rozliczeniu miesięcznym.

Od 2017 roku rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy został objęty innym ubezpieczeniem społecznym (ZUS) z tytułu wykonywania umowy zlecenia, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie wykonywania umowy, jeżeli przychód osiągany z tego tytułu w rozliczeniu miesięcznym nie przekracza kwoty równej minimalnemu wynagrodzeniu za pracę. Od 2017 roku minimalne wynagrodzenie wynosi 2000 zł brutto i tle miesięcznie na podstawie umowy zlecenia rolnik może „dorobić”.

Umożliwienie rolnikom (także ubezpieczonym w KRUS domownikom) jednoczesnego podlegania ubezpieczeniu w ZUS pozwala na

zachowanie ciągłości podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, co jest ważne chociażby w związku z nabyciem prawa do emerytury rolniczej, gdzie jest wymagane co najmniej 25 lat podlegania ubezpieczeniu w KRUS.

Jak należy rozumieć przychód w rozliczeniu miesięcznym? Otóż kwotę przychodu należy podzielić przez liczbę miesięcy trwania umowy, bez względu na liczbę dni wykonywania jej w danym miesiącu. Na przykład, rolnik zawarł umowę zlecenie na okres 2 miesiące na kwotę 3800 zł. Miesięcznie wynagrodzenie wynosi w tym przypadku 1900 zł. Będzie więc mógł skorzystać z podwójnego ubezpieczenia (jako rolnik w KRUS i jako zleceniobiorca w ZUS), ponieważ kwota ta jest niższa od minimalnego wynagrodzenia. Jeżeli natomiast kwota ta byłaby wyższa, KRUS wyłączy rolnika na czas wykonywania umowy z ubezpieczenia społecznego rolników.

Powyższe zmiany dotyczą jedynie tych rolników, którzy są ubezpieczeni w KRUS z mocy ustawy, czyli obowiązkowo. Rolnicy ubezpieczeni w KRUS na wniosek (czyli dobrowolnie), takiej możliwości nie mają.

Piotr Sawa

EKOLOGIA I OCHRONA ŚRODOWISKA

REGULACJE PRAWNE

Zmiana przepisów w zakresie wycinania drzew

Od 1 stycznia 2017 roku prywatni właściciele nieruchomości mogą bez zezwolenia wycinać drzewa lub krzewy na swoich posesjach. Jest tylko jeden warunek – usunięcie drzew czy krzewów nie może być związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Takie rozwiązanie przewiduje ustawa z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o lasach (Dz.U. poz. 2249). Zgodnie z poprzednimi zapisami chcąc wyciąć drzewo na swojej posesji, należało wystąpić do wójta, burmistrza, prezydenta miasta o zezwolenie na takie działanie. To stanowiło nadmierną i nieuzasadnioną ingerencję w możliwość wykonywania prawa własności nieruchomości. Tak restrykcyjne przepisy nie spełniały swojej roli, ponieważ wszystkie decyzje były pozytywne i zezwalały na usunięcie drzewa lub krzewu.

Ustawa podwyższa podaje między innymi obwody drzew, co do których nie trzeba będzie starać się o zezwolenie na wycinkę. Z zezwoleń będą zwolnione drzewa, których obwód pnia na wysokości 130 cm nie przekracza 100 cm w przypadku: topoli, wierzby, kasztanowca zwyczajnego, klonu jesionolistnego, klonu srebrzystego, robinii akacjowej i płatanu klonolistnego. W przypadku pozostałych gatunków drzew obwód nie powinien przekraczać 50 cm.

Nowe przepisy umożliwiają też gminom określanie stawek opłat za usunięcie drzew i krzewów, które nie mogą przekroczyć 500 zł dla drzew oraz 200 zł dla krzewów. Przy ustalaniu opłaty za usunięcie drzewa należy pomnożyć liczbę cm obwodu pnia mierzonego na wysokości 130 cm i stawkę opłaty, a za usunięcie krzewu ustala się opłatę mnożąc liczbę metrów kwadratowych powierzchni gruntu pokrytej usuwanymi krzewami i stawkę opłaty.

Stawki opłat podlegają z dniem 1 stycznia każdego roku waloryzacji o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej.

Małgorzata Grabczyńska

Zanieczyszczenie powietrza problemem nas wszystkich

Znowelizowana ustawa Prawo ochrony środowiska (zwana poprawką antysmogową) weszła w życie 12 listopada 2015 roku. Niestety, nie spełniła pokładanych w niej nadziei na czyste powietrze. Zanieczyszczenie powietrza w Polsce wynika w głównej mierze z ogrzewania domów spalaniem węgla i innych paliw stałych, często w piecach niespełniających standardów emisyjnych. W piecach tych można spalać nie tylko miał i muł węglowy, ale także zwykłe śmieci, w tym tworzywa sztuczne. W wielu krajach odpady węglowe nie są sprzedawane gospodarstwu domowemu ze względu na negatywny wpływ na jakość powietrza, w Polsce nie istnieją żadne normy dla jakości węgla. Najważniejszymi źródłami zanieczyszczenia powietrza są gospodarstwa domowe, transport i przemysł.

Gospodarstwa domowe

Palenie w domowych piecach, kotłach i kominkach odpowiada za prawie połowę całkowitej emisji pyłu zawieszonego, większość emisji wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) i praktycznie 100% emisji toksycznych produktów nielegalnego spalania tworzyw sztucznych. Według szacunkowych danych co roku w Polsce sprzedawanych jest około 200 tys. kotłów na węgiel, w większości o bardzo złych parametrach emisyjnych. Ich potoczna nazwa stosowana w branży kotlarskiej – „kopciuchy” mówi sama za siebie. Nie powinny być dopuszczone do obrotu rynkowego, jednak w Polsce nie obowiązują żadne standardy emisyjne dla tego typu urządzeń.

Nie mamy również norm jakości węgla i norm emisyjnych. W rezultacie w polskich domach można palić najgorszej jakości paliwem w prymitywnych urządzeniach, co skutkuje ogromną emisją zanieczyszczeń. Palenie śmieci, choć nielegalne, jest w Polsce powszechne. Świadomość jego szkodliwości jest niewielka, kary niskie (drobne manda-

ty) i praktycznie nie do wyegzekwowania. Wbrew często spotykanej opinii, że drewno jest paliwem „ekologicznym”, to jeśli chodzi o emisję pyłu zawieszonego i innych zanieczyszczeń, jest ono porównywalne ze średniej jakości węglem (wiele tu zależy od pieca czy kominka i sposobu spalania).

Przekroczenia dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń powietrza występują najczęściej w okresie zimowym. Ma to związek ze zwiększoną emisją pyłu powstającego przy spalaniu paliw stałych w celach grzewczych, w szczególności pochodzącą z indywidualnego ogrzewania budynków.

Transport

Najbardziej uciążliwe są pojazdy z silnikami diesla – odpowiadają za znaczną część całkowitej emisji pyłu zawieszonego, a także za pewną część emisji WWA. Motoryzacja jest też głównym źródłem tlenków azotu oraz całej gamy tzw. lotnych substancji organicznych, a także pyłu ze startych opon i klocków hamulcowych. Problemem jest też ruch tranzytowy samochodów ciężarowych, ale również stare autobusy oraz maszyny budowlane.

Przemysł

Źródłem zanieczyszczenia powietrza jest zwłaszcza energetyka węglowa. Huty, koksownie, elektrownie ciepłe znacząco wpływają na emisję zanieczyszczeń, a szczególnie metali ciężkich, tlenków azotu, dwutlenku siarki oraz pyłu zawieszonego. Chociaż łatwiej jest oczyszczać spaliny i kontrolować emisje nielicznych dużych zakładów przemysłowych niż ogromnej liczby pieców domowych lub pojazdów mechanicznych, zanieczyszczenia powodowane przez przemysł dalej pozostają w Polsce poważnym problemem.

Warto podkreślić, że to od konkretnego miejsca, pory roku, a nawet pory dnia zależy, co stanowi najbardziej uciążliwe źródło zanieczyszczeń. Ogromne znaczenie ma między innymi to, czym palimy w piecach, odległość od ruchliwej drogi oraz lokalizacja zakładów przemysłowych.

Małgorzata Grabczyńska

Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej

Podstawą naboru wniosków na operacje typu „Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej” jest rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 4 listopada 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach poddziałania 5.2 „Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. poz. 1858).

Wnioski można składać w okresie od 27 grudnia 2016 r. do 25 stycznia 2017 r. w oddziałach regionalnych ARiMR. Można je również wysłać rejestrowaną przesyłką pocztową do właściwego oddziału regionalnego, bądź złożyć za pośrednictwem biura powiatowego ARiMR.

Pomoc przyznaje się producentom, którzy są posiadaczami gospodarstwa rolnego obejmującego co najmniej 1 ha gruntów ornych, sadów, łąk trwałych lub pastwisk trwałych, gruntów rolnych zabudowanych, gruntów pod stawami lub gruntów pod rowami i w których wystąpiły szkody spowodowane przez co najmniej jedno ze zdarzeń losowych wymienionych w art. 3 ust. 2 pkt 2–6 i 8–11a ustawy z 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.

Z działania tego mogą skorzystać producenci, u których w roku składania wniosku lub w roku poprzedzającym rok składania wniosku o przyznanie pomocy w gospodarstwie wystąpiły szkody, oszacowane przez komisję i w roku kalendarzowym straty te wyniosły co najmniej 30% średniej rocznej produkcji rolnej w gospodarstwie z trzech lat poprzedzających rok, w którym wystąpiła szkoda, albo z trzech lat w okresie pięcioletnim poprzedzającym rok, w którym wystąpiła szkoda, z pominięciem roku o najwyższej i najniższej produkcji w gospodarstwie – w uprawach rolnych, oraz dotyczą składnika gospodarstwa, którego odtworzenie wymaga poniesienia kosztów wchodzących w zakres kosztów kwalifikowalnych. Warunkiem przyznania pomocy jest posiadanie gospodarstwa co najmniej od dnia wystąpienia szkody, a obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej i pełnoletniość – co najmniej od dnia złożenia wniosku. Pomoc przyznaje się po spełnieniu warunków również osobom prawnym, spółkom osobowym oraz wspólnikom spółki cywilnej.

Limit pomocy wynosi maksymalnie 300 tys. zł na jednego beneficjenta i na jedno gospodarstwo w okresie realizacji

programu (z uwzględnieniem pomocy wypłaconej w ramach operacji zrealizowanych i kwot pomocy przyznanej w ramach operacji, których realizacja nie została jeszcze zakończona). Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości wartości szkód w składnikach gospodarstwa, których odtworzenia dotyczy wniosek o przyznanie pomocy, pomniejszonej o kwotę odszkodowania uzyskanego z tytułu ubezpieczenia tych składników gospodarstwa uszkodzonych lub zniszczonych w wyniku wystąpienia co najmniej jednego ze zdarzeń losowych wymienionych w art. 3 ust. 2 pkt 2–6 i 8–11a ustawy z 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich od ryzyka wystąpienia takich zdarzeń. Jeżeli rolnik nie zawarł umowy obowiązkowego ubezpieczenia upraw, kwotę pomocy na odtworzenie tego składnika gospodarstwa pomniejsza się o 50%. Pomniejszenia pomocy nie stosuje się w przypadku, gdy rolnik nie zawarł umowy obowiązkowego ubezpieczenia z powodu pisemnej odmowy przez co najmniej dwa zakłady ubezpieczeń, które zawarły z ministrem właściwym do spraw rolnictwa umowy w sprawie stosowania dopłat ze środków budżetu państwa do składek ubezpieczenia upraw rolnych lub zwierząt gospodarskich.

Pomoc przyznaje się na odtworzenie składnika gospodarstwa, który uległ zniszczeniu bądź uszkodzeniu i wartość szkody została oszacowana przez komisję powołaną przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce wystąpienia szkód, obejmującą wyłącznie inwestycje związane bezpośrednio z działalnością rolniczą, w tym również przygotowaniem do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Inwestycja musi być uzasadniona ekonomicznie, o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 tys. zł. Refundację przyznaje się m.in. do: budowy, przebudowy, remontu połączonego z modernizacją budynków lub budowli wykorzystywanych wyłącznie do produkcji rolnej oraz do przechowywania, magazynowania, przygotowywania do sprzedaży produktów rolnych (łącznie ze zlokalizowanymi w tych budynkach pomieszczeniami higieniczno-sanitarnymi), wraz z zakupem, montażem instalacji technicznej, wyposażenia, kosztów rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna do realizacji operacji. W ramach działania można zrealizować inwestycje polegające na zakupie nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia do produkcji rolnej, przechowywania, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży, w szczególności sprzętu do uprawy, pielęgnacji, ochrony, nawożenia oraz zbioru roślin, lub urządzeń do przygoto-

wania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania i konfekcjonowania produktów rolnych oraz odtwarzania plantacji chmielu, sadów lub plantacji krzewów owocowych gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat. Do kosztów zalicza się koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn i urządzeń objętych operacją, a także koszty montażu.

Pomoc wypłaca się do wysokości limitu (300 tys. zł) do 80% kosztów kwalifikowalnych. Pozostałych 10% mogą stanowić koszty ogólne, w skład których mogą wchodzić koszty związane z przygotowaniem dokumentacji technicznej operacji, sprawowanie nadzoru inwestorskiego lub autorskiego oraz koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi. Nie można w ramach tego poddziałania zaliczyć do kosztów kwalifikowalnych nabycia nieruchomości, nabycia rzeczy używanych, leasingu zwrotnego, kosztów związanych z umową leasingu, w szczególności marży finansującego oraz ubezpieczenia, kosztów dostosowania do norm lub wymogów unijnych, nawodnień, w tym budowy ujęć wody, zakupu urządzeń do uzdatniania, rozprowadzania lub magazynowania wody oraz podatku od towarów i usług (VAT). Pomocą nie można objąć również kosztów

odtworzenia uszkodzonego lub zniszczonego budynku, który podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, o którym mowa w ustawie z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.

O przyznanie pomocy w jednym naborze można złożyć tylko jeden wniosek dotyczący danego gospodarstwa. W przypadku złożenia więcej niż jednego wniosku o przyznanie pomocy dotyczącego danego gospodarstwa rozpatrywany jest wyłącznie ten wniosek, który pierwszy wpłynął do Agencji.

O kolejności przysługiwania pomocy decyduje suma uzyskanych punktów przyznanych na podstawie wysokości szkód w gospodarstwie powstałych w wyniku wystąpienia zdarzenia losowego w odniesieniu do zniszczonych lub uszkodzonych składników gospodarstwa, wysokości szkód w produkcji rolnej oraz wielkości ubezpieczenia objętego dobrowolnym ubezpieczeniem plantacji chmielu albo sadów lub plantacji krzewów owocowych gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat. Agencja nie przyznaje pomocy, jeżeli na etapie ustalania kolejności przyznano mniej niż 2 punkty.

Małgorzata Kołacz

Zmiany w ustawie o wspieraniu ROW

Konieczność nowelizacji ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich jest konsekwencją zmian wprowadzonych do PROW 2014-2020 i wynika z dotychczasowych doświadczeń z jego realizacji. Ma na celu przede wszystkim zapewnienie szybszego uruchomienia i prawidłowego wdrożenia działań oraz wprowadzenie uproszczeń dla beneficjentów w ramach poszczególnych instrumentów wsparcia z PROW 2014-2020.

Zmiany dotyczą między innymi:

- upoważnienia do przekazywania przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej wyników analiz chemicznych gleb pochodzących z wniosków o przyznanie płatności rolnośrodowiskowej;
- zapewnienia możliwości przyznawania pomocy na operacje w przypadku wyczerpania środków w ramach limitu na dany rok, jeżeli są dostępne środki w ramach limitu określonego na kolejny rok lub lata;
- przeniesienia i obsługi spraw związanych z przyznawaniem i wypłatą pomocy oraz

realizacją zobowiązań wieloletnich dla młodych rolników oraz pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla małych gospodarstw z biur powiatowych ARiMR do oddziałów regionalnych Agencji;

- ujednoczenia przepisów dotyczących wdrażania dopłat bezpośrednich, płatności rolnośrodowiskowych i do rolnictwa ekologicznego, dzięki czemu wnioski na te działania można składać na jednym formularzu w tym samym terminie;
- uregulowania kwestii konkurencyjnego trybu wyboru wykonawców poszczególnych zadań ujętych w zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji oraz wprowadzenia i upublicznienia zapytania ofertowego na stronie internetowej prowadzonej przez ARiMR;
- umożliwienia uzyskania przez doradcę rolniczego specjalizacji, dzięki czemu podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy oraz beneficjent programu rozwoju na lata 2014-2020 będzie mógł uzyskać ukierunkowaną, specjalistyczną pomoc (ustawa wprowadza trzy specjalizacje: w zakresie rolnictwa ekologicznego, przedsiębiorczości i ekonomiki gospodarstwa rolnego).

Piotr Sawa

Konferencja
Minikowo
7 grudnia

Żywnienie, dobrostan i profilaktyka chorób bydła

7 grudnia 2016 roku w Minikowie odbyła się konferencja „**Poprawa konkurencyjności gospodarstw mlecznych – żywienie, dobrostan i profilaktyka chorób bydła**”. Konferencja była zorganizowana przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie, wspólnie z Kujawsko-Pomorskim Związkiem Hodowców Bydła, Boehringer Ingelheim, Cargill Poland, Zdrowe Wymię Bydgoszcz, SHiUZ w Bydgoszczy, BGŻ BNP Paribas. Przybyło ponad 60 hodowców i osób powiązanych z hodowlą bydła mlecznego z terenu województwa.

Konferencję rozpoczął i prowadził dyrektor KPODR Roman Sass razem z prezydentem KPZHB Piotrem Deptą. Duże zmiany na globalnym rynku mleka wpływają na niską stabilność finansową gospodarstw mlecznych w Polsce. Średnia cena mleka w 2016 roku była niższa niż średnia cena z 2010 roku. Był to trudny rok dla hodowców nie tylko z uwagi na niskie przychody, ale również dlatego, że kiszzonek z 2015 roku było mało i słabej jakości. Taka sytuacja nie sprzyja podejmowaniu decyzji o strategicznych inwestycjach.

Piotr Bartłomiejczak, Cargill

Pierwszym wykładowcą był Piotr Bartłomiejczak, konsultant żywieniowy firmy Cargill, który przedstawił temat: „**Żywnienie jałowic i krów w okresie okołoporodowym**”. Zwrócił uwagę na to, że zasuszenie krów jest początkiem nowej laktacji. Jest to trudny okres i najczęściej niedoceniany. Zdarza się, że krowy w tym okresie traktowane są jak śmietniki i otrzymują paszę, której nikt inny nie zje. Dobrze, gdy krowa wchodzi w okres zasuszenia w kondycji maksymalnie 3,5 w skali 5-punktowej. Przydatnym narzędziem kontroli poprawności żywienia są raporty wynikowe z PFHBiPM. Wykładowca dziwił się, że część hodowców ma po 200 dniu laktacji procent białka powyżej 4, przy dziennej wydajności do 22 litrów. Wskazuje to na nadmiar energii w paszy. Okres zasuszenia to czas regeneracji wymienia i wątroby, uzupełniania minerałów i intensywnego

wzrostu cielęcia oraz przygotowywania do porodu. Intensywne żywienie w tym okresie wpływa na duże przyrosty cieląt i co się z tym się wiąże – trudniejszy poród. Cargill jest zwolennikiem zasuszania 8-tygodniowego, gdzie pierwsze 5 tygodni to zasuszanie właściwe, a 3 tygodnie to przygotowanie do porodu i laktacji. Krowy, które przy zasuszeniu i wycieleniu są zbyt grube, o kondycji powyżej 4, narażone są na szereg chorób, m.in. ketozę, zapalenie wymienia, zaleganie łożyska, a także na trudny poród, problemy z pobraniem właściwej ilości paszy po porodzie, gorsze wskaźniki rozrodu. Bilans dawki powinien być ustawiony na 10-12 kg s.m. W pierwszym okresie zasuszenia należy zmniejszyć podawanie pasz zawierających dużo potasu i wapnia, do których należy kiszzonka z lucerny, wystodki, liście buraczane. W przypadku stosowania dobrej jakości sianokiszzonki lub pastwiska nie ma potrzeby dodawania paszy treściwej. Trzy ostatnie tygodnie zasuszenia to okres, w którym trzeba stopniowo zwiększać ilość paszy treściwej w dawce oraz przyzwyczajać krowy do dawki po wycieleniu. Kluczem do sukcesu jest oddzielanie krów zasuszonych od krów dojnych. Niezbędnym dodatkiem podczas zasuszenia są preparaty mineralno-witaminowe przeznaczone specjalnie do podawania w tym okresie i sole anionowe (siarczan miedzi, wapnia i amonu oraz chlorek amonu i wapnia). Podawanie takich preparatów chroni przed zaleganiem łożyska i porażeniem poporodowym. W przypadku leczenia porażenia podaje się sole wapniowo-fosforowe z magnezem. Przy podawaniu tego specyfiku dożylnie należy zwrócić uwagę, aby lekarz weterynarii sprawdzał jednocześnie słuchawkami lekarskimi częstotliwość bicia serca (uwaga prof. Urbaniaka). Po wycieleniu największym problemem jest zmniejszony apetyt krów. Aby tego uniknąć, na trzy tygodnie przed wycieleniem trzeba podawać 1,5 kg paszy treściwej, dwa tygodnie przed wycieleniem 2,5 kg, a na tydzień przed wycieleniem 3-4 kg takiej paszy. W tym okresie dobrze jest podawać również takie dodatki, jak niacyna (12 g dziennie), glikol i propionian sodu.

Po zakończeniu wykładu Piotra Bartłomiejczaka głos zabrał prezydent KPZHB Piotr Depta, który podpowiedział, że po wycieleniu dobrą praktyką jest dożylnie podanie glukozy aktywującej wątrobę do normalnej pracy.

Kolejny wykład „**Zasady bioasekuracji w obliczu zagrożenia ASF**” zaprezentowała Marta Adamowicz z KPODR w Minikowie. Temat tej prezentacji bezpośrednio nie dotyczy hodowców bydła, ale jest ważny z uwagi na wysokie zagrożenie wystąpienia tej choroby w naszym województwie. Najważniejsze zasady minimalizowania ryzyka wystąpienia ASF:

Marta Adamowicz, KPODR Minikowo

- zakaz stosowania zlewek w żywieniu;
- brak kontaktu świń z chlewni z innymi wrażliwymi na zakażenie zwierzętami poprzez pełne ogrodzenia gospodarstw;
- zakaz wprowadzania na teren gospodarstwa części dzików upolowanych lub martwych oraz mięsa;
- zakaz wprowadzania świń z nieznanego źródła pochodzenia;
- zmiana odzieży i obuwia przed wejściem do chlewni;
- zakaz wchodzenia osób postronnych na teren gospodarstwa;
- ubój świń pod nadzorem lekarza weterynarii;
- dezynfekowanie pojazdów przed wjazdem do gospodarstwa (maty lub śluzy dezynfekcyjne albo dezynfekcja kół za pomocą opryskiwacza plecakowego).

Marian Kamyczek, IZ-PIB ZD w Pawłowicach

Trzecim prelegentem był dr Marian Kamyczek z Zakładu Doświadczalnego IZ w Pawłowicach, który przedstawił temat „**Kluczowe elementy żywienia i technologii produkcji mleka**”. Wykładowca poruszył wiele problemów dotyczących hodowców bydła mlecznego. Duży udział rasy HF, jak też coraz lepsze umiejętności polskich hodowców w żywieniu bydła przekładają się na szybki wzrost produkcji mleka od krowy w ostatnim dziesięcioleciu w Polsce. W 2015 roku średnia wydajność wynosiła 5395 kg mleka rocznie, a w przypadku krów objętych urzędową kontrolą mleczności aż 7771 kg. Wysoka wydajność może wpłynąć na skrócenie życia krów.

Dobrze jest, jak obecnie krowy dożywają 2,4 laktacje. Doktor podkreślił znaczenie comiesięcznej kontroli kondycji krów mlecznych. Jest to ważne z uwagi na to, że krowy rasy holsztyńsko-fryzyjskiej mają predyspozycje do łatwego gromadzenia i uwalniania rezerw tłuszczu. Ekonomicznie ważnym elementem jest zwiększenie udziału dobrej jakości pasz objętościowych w dawce pokarmowej. Krowy w laktacji pobierają średnio 16–21 kg suchej masy. Przy wydajności na poziomie 9000 litrów mleka powinny pobierać co najmniej 12 kg suchej masy z pasz objętościowych (ok. 35 kg świeżej masy). W żywieniu krów każdy składnik paszy powinien być dostarczony w odpowiedniej proporcji. Do sprawdzenia poprawnego zbilansowania poszczególnych składników paszy przydatnym narzędziem są comiesięczne wyniki kontroli użyteczności mlecznej (m.in. stosunek tłuszczu do białka w mleku, ilość białka i mocznika). W Polsce 60% pasz dla krów ma niedobór białka. Doktor omówił również znaczenie ważniejszych minerałów i witamin dla organizmu krowy mlecznej.

Marcin Gołębiowski, SGGW Warszawa

Po przerwie kawowej dr Marcin Gołębiowski rozpoczął prezentację na temat **potencjału produkcyjnego bydła rasy simental w Polsce**. Z porównania przychodów osiąganych z hodowli rasy simentalskiej i polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej można wywnioskować, że hodowla simentali może być odpowiedzią na potrzeby tych hodowców, którzy nie mają dostatecznych warunków do hodowli PHF. Wybór rasy simentalskiej pozwala na zmniejszenie wydatków na opiekę weterynaryjną, zwiększenie przychodów ze sprzedaży brakowanych krów i cieląt, a także poprawienie cech funkcjonalnych – płodności, liczby komórek somatycznych. Bydło tej rasy ma mocne i zdrowe nogi. Wypieranie krów PHF rasą simentalską może być sukcesem osiągniętym niewielkim kosztem – zwłaszcza tam, gdzie HF nie osiąga swoich potencjalnych możliwości produkcyjnych. Warto jednak podkreślić, że do krzyżowania należy używać buhajów pochodzących z krajów, gdzie populacje danej rasy są najliczniejsze, aby materiał genetyczny był jak najlepszy.

Przedostatnim prelegentem konferencji był dr n. wet. Wiesław Niewitecki, reprezentujący firmę Boehringer Ingelheim oraz gabinet Zdrowe Wymię WMWet Bydgoszcz, który odpowiedział na pytanie „**Dlaczego krowy nie zacielają się, a cielęta chorują?**”. Doktor omówił sposób działania wirusa BVD oraz możliwości jego zwalczania. Podkreślił, jak ważne jest notowanie wszystkich informacji o leczeniu i powodach upadku krów. Wirus BVD sam w sobie nie jest tak groźny, jednak wpływa na obniżenie odporności, co prowadzi do zwiększonej podatności organizmu na wtórne infekcje bakteryjne i wirusowe oraz inwazje pasożytnicze. Jeśli wirus BVD zaatakuje krowę do 120 dnia ciąży, może spowodować resorpcję zarodka. Można go zwalczać stosując następującą strategię. Na początku trzeba sprawdzić, czy zwierzęta są zarażone (badanie krwi u cieląt, mleka u krów). Po uzyskaniu wyniku dodatniego należy rozpocząć program szczepień i uruchomić procedurę wykonania dodatkowych badań diagnostycznych w celu wyszukania zwierząt trwale zakażonych. Krowy trwale zakażone żyją z chorobą i rozsiewają wirusy BVD na pozostałe zwierzęta. Po odnalezieniu zwierząt trwale zarażonych (PI) trzeba usunąć je ze stada. W przypadku stada wolnego od wirusa BVD należy wykonać analizę ryzyka. Oznacza to, że jeśli hodowca sprowadza do gospodarstwa zwierzę nieprzebadane, musi liczyć się z tym, że kupił sztukę zakażoną tą chorobą. Konsekwencją takiego postępowania powinno być ponowne przebadanie całego stada. Produkowana przez Boehringer Ingelheim szczepionka Bovela

stymuluje powstanie odporności po 2 tygodniach od szczepienia, utrzymując ją przez co najmniej 12 miesięcy. Można ją stosować od 3 miesiąca życia.

Następnie Łukasz Urbański przedstawił informacje na temat wielkiej **innowacyjnej inwestycji w SHiUZ Bydgoszcz**. 11 października 2016 roku powstało Centrum Genetyczne EBP w Sztumie – jedyne w kraju miejsce odchowu jałówek i buhajków na potrzeby programu EBP. Trafiające tu zwierzęta pochodzić będą z wiodących ośrodków hodowli i posiadać najwyższe indeksy w wycenie genomowej. Najlepsze z nich staną się matkami i ojcami przyszłych pokoleń krów i buhajów. Odchowane w Centrum jałowki będą miały szansę trafić do obór polskich hodowców, natomiast najlepiej wycenione buhaje znajdą się w ofercie inseminacyjnej SHiUZ Bydgoszcz kierowanej na rynek polski i rynki zagraniczne. Centrum Genetyczne EBP w połączeniu z genomową oceną buhajków i jałówek ma ułatwić przyspieszenie postępu hodowlanego.

Na zakończenie konferencji rozlosowano wśród jej uczestników nagrody ufundowane przez współorganizatorów. Wydawnictwa APRA i Top Agrar zasponsorowały prenumeraty swoich czasopism. Następnie słuchacze udali się na poczęstunek sponsorowany przez firmy obecne na spotkaniu. Obiad i przerwa są najlepszym czasem na nawiązywanie nowych kontaktów i wymianę poglądów między hodowcami bydła mlecznego.

Stanisław Pater

Jarmark Adwentowy Przysiek 10 grudnia

ZWYCIĘSKIE PRACE

szopka Natalii Rutkowskiej

szopka Mariusza Żebrowskiego

szopka Bogumili Kamyszek

Jarmark Adwentowy

Adwent to czas oczekiwania na najważniejsze dla wielu z nas święta w roku – Boże Narodzenie. To również pora przedświątecznych porządków i zakupów, kiermaszy i jarmarków. I tak w sobotę 10 grudnia na dorocznym Jarmarku Adwentowym zagościły tłumy.

Do Przysieka przybyli mieszkańcy okolicznych wsi i miast, ceniący sobie swojskie jedło i twórczość ludową. Było co oglądać i smakować! Chęć udziału w jarmarku zgłosiło około 100 wystawców, oferując bogaty asortyment kulinarny, rękodzielniczy, szkółkarski i nie tylko. Były ręcznie wykonane ozdoby choinkowe, biżuteria, świece i świeczniki, wyroby ze szkła, filcu i wikliny, hafty i szydełkowe cudeńka, serwety, obrusy i przeróżne stroiki świąteczne. Dla dzieci drewniane zabawki, dla gospodyń – kosmetyki naturalne i drobny sprzęt AGD. Już od wejścia cały budynek wypełniały przedświąteczne zapachy. Liczne koła gospodyń wiejskich, przetwórcy ekologiczni, a także grupy młodzieży szkolnej przygotowali dla zwiedzających rozmaite smakowitości: pierniki, ciasta, pierogi z różnym nadzieniem, barszcze, ryby, pachnące szynki i kiełbasy, kompoty i soki. Nie zabrakło też produktów regionalnych, miodów prosto z pasiek oraz nalewek.

Na szczególną uwagę zasługuje Wojewódzki Konkurs Szopek Bożonarodzeniowych, który odbył się w tym roku już po raz dziesiąty i również tym razem nie zabrakło chętnych do zaprezentowania swoich prac. Do Przysieka dostarczono 75 szopek, bardzo zróżnicowanych pod względem techniki wykonania, wykorzystanych materiałów, wielkości i walorów artystycznych. Komisja konkursowa pod przewodnictwem Bożeny Olszewskiej z Muzeum Etnograficznego w Toruniu dokonała oceny prac, przyznając nagrody w trzech kategoriach wiekowych.

uczniowie szkół podstawowych

- I. Natalia Rutkowska
Niepubliczna SP w Racicach
- II. Maria Żuchowska
Miejski Zespół Szkół w Skępem
- III. Lena i Franciszek Chmielewicz
SP w Grzywnie

uczniowie szkół ponadpodstawowych

- I. Mariusz Żebrowski
Zespół Szkół w Dobrzyniu nad Wisłą
- II. Julia Krupa
Zespół Szkół w Łubiance
- III. Patrycja Szląskiewicz
Publiczne Gimnazjum w Wielgiem

dorośli

- I. Bogumiła Kamyszek, Kruszyn
- II. Krzysztof Zawacki, Wichrowice
- III. Małgorzata Barczykowska, Zgłowiączka

Autorzy zwycięskich prac otrzymali nagrody rzeczowe ufundowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

Wyróżniono również nauczycieli opiekujących się uczniami wykonującymi szopki na konkurs: Annę Lebedzińską z Niepublicznej SP w Racicach oraz Agnieszkę Tucholską z Publicznego Gimnazjum w Wielgiem.

Wszystkie szopki można było podziwiać na wystawie pokonkursowej podczas Jarmarku Adwentowego 10 grudnia w przysieckim Oddziale KPODR.

Zwiedzający tradycyjnie mieli możliwość uczestniczenia w bezpłatnych warsztatach wykonywania świątecznych dekoracji i ozdób. Przysiecką imprezę uprzyjemniały występy zespołów ludowych: „Kruszynioki” z Kruszyna i „Harmonia” z Górska.

Celem Jarmarku Adwentowego jest zachowanie tradycji kulturowych związanych z okresem Świąt Bożego Narodzenia, propagowanie produktów regionalnych i rolnictwa ekologicznego oraz przedsiębiorczości na wsi.

Do zobaczenia za rok!

*Agnieszka Pociężnicka
fot. Marek Rząsa*

Konferencja Minikowo 13 stycznia

Konie w gospodarstwie

Trzynastego stycznia br. w Minikowie odbyła się konferencja „**Konie w gospodarstwach rolnych – szansa na dodatkowy dochód**”. Miała ona na celu zaprezentowanie różnorodnych form pracy z końmi, dzięki którym rolnicy i hodowcy mogliby osiągać dodatkowy dochód w gospodarstwie.

Spotkanie otworzył **Roman Sass**, dyrektor Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie, który krótko przedstawił zmieniającą się rolę konia w gospodarstwie: od nieodzownego „narzędzia” pracy i jedyne go środka transportu, po zwierzę typowo towarzyszące.

Pierwszym wykładowcą była dr inż. **Magdalena Drewka** z Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, która omówiła zasady założenia i funkcjonowania szkółki jeździeckiej. Szkółki oraz kluby jeździeckie rejestruje się jako działalność gospodarczą. Prelegentka wymieniła zasady BHP przy pracy z koniem, ze szczególnym uwzględnieniem obecności dzieci w stajni. Według dr Drewki, dobór koni do rekreacji powinien ściśle wynikać z założeń stajni i być dostosowany do umiejętności jeźdźców.

Magdalena Drewka

Józef Szews

Marek Holak

Anna Rywak

Kolejnych dwóch wykładowców, **Józef Szews** z Klubu Jeździeckiego „Deresz” i **Marek Holak** ze stowarzyszenia Polski Klub Kawaleryjski, zaprezentowało uczestnikom spotkania możliwości wykorzystania koni w pokazach jeździeckich i zaprzęgowych oraz w widowiskach rekonstrukcyjnych.

Zainteresowanie słuchaczy wzbudził **Jakub Ciemnoczołowski**, który omówił naturalne metody pracy z końmi, na podstawie sześciu zasad: unikania konfrontacji, planowania, cierpliwości, wytrwałości, konsekwencji, rozwiązywania problemów i przechodzenia nad nimi do porządku dziennego. Prelegent zaprezentował sprzęt wykorzystywany podczas treningu, flagę i halter (kantar sznurkowy).

O holistycznym podejściu do rozwoju osobistego człowieka przy udziale koni mówiła **Anna Rywak** – trener medytacji konnej metodą HEQ (Zaklinanie Koni i Życia).

Z kolei **Ewa Ziętak**, prezes Bydgoskiego Towarzystwa Hipoterapeutycznego „Myślicinek”, omówiła preferowane rasy koni do zajęć hipoterapeutycznych. Spokój, odpowiednie przeszkolenie zwierząt, brak reakcji na nadmierny ruch (rzucanie się, krzyki) oraz odpowiednio przeszkolona kadra sprawiają, że hipoterapia staje się coraz częściej stosowaną formą rehabilitacji, a konia wykorzystuje się jako współterapeutę. Jest to metoda stanowiąca doskonałe uzupełnienie standardowych metod rehabilitacji. Różnorodność oddziaływań konia podczas hipoterapii pozwala równocześnie usprawniać pacjenta ruchowo, intelektualnie i korzystnie wpływać na jego kondycję psychiczną.

W ostatnim czasie popularna stała się również rehabilitacja koni. Na temat zoofizjoterapii wypowiadała się w kolejnym wystąpieniu **Katarzyna Kurczowa** z Koła Naukowego „Levada” działającego przy Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym w Bydgoszczy.

Również na temat zdrowia koni mówił **Andrzej Skrzyszewski**, właściciel firmy Equi Straw, który poprowadził wykład „Pellet z pszenicy jako innowacyjne rozwiązanie wykorzystywane do ścielenia w boksach”. Zaproponował on wykorzystanie pelletu jako alternatywy dla powszechnie stosowanej ściółki, którą najczęściej są słoma lub trociny. Omawiany produkt jest w 100% ekologiczny, wolny od grzybów, szkodliwych bakterii i drobnoustrojów. Wyrób ten nie tylko chłonie wilgoć i niweluje nieprzyjemny zapach amoniaku, ale również działa prozdrowotnie na kopyta i zmniejsza zachorowalność na choroby układu oddechowego koni. Kontynuując tematykę, przedstawicielka firmy MediQual **Berenika Chybicka** omówiła ofertę swojej firmy.

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem, o czym świadczyła wysoka frekwencja rolników, hodowców koni, studentów oraz uczniów szkół rolniczych.

Więcej na temat konferencji można będzie przeczytać w miesięczniku „Wieś Kujawsko-Pomorska”.

Marzena Nowacka
fot. Anna Mońko

Finał konkursu Bydgoszcz 14 stycznia

Rolnik Pomorza i Kujaw 2016

W drugą sobotę stycznia 2017 roku nastąpiło rozstrzygnięcie XIV edycji konkursu „Rolnik Pomorza i Kujaw”. Uroczysta gala odbyła się w Filharmonii Pomorskiej im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy. Kandydatów do konkursu zgłaszały branżowe związki hodowców, jednostki samorządu lokalnego, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, banki spółdzielcze oraz instytucje pracujące na rzecz rolnictwa.

Spośród 23 nominowanych kapituła konkursu wybrała dziesięciu laureatów w 4 kategoriach.

Produkcja roślinna

- Danuta i Jerzy Fik
Czewujewo, pow. Żnin
- Mirosława i Krzysztof Grabowscy
Świerczynek, pow. Radziejów
- Roman Lewandowski
Goryszewo, pow. Mogilno

Produkcja zwierzęca

- Marzena i Mirosław Kowalscy
Sadłowo Rumunki, pow. Rypin
- Maria i Tadeusz Wieczorek
Szelejewo, pow. Żnin
- Janina i Włodzimierz Włodarscy
Słupy Duże, pow. Aleksandrów Kujawski

Mleczarstwo i produkcja mleka

- Dorota i Wojciech Fiszer
Kotowy, pow. Rypin
- Urszula i Janusz Jakubowscy
Parlinek, pow. Mogilno

Gospodarstwa wielkotowarowe

- Barbara i Jacek Karmowscy
Radzicz, pow. Nakło nad Notecią
- Leszek Sułek, Linowo, pow. Grudziądz

Tytuł „**Honorowy Rolnik Pomorza i Kujaw**” otrzymali: **Wojciech Mojzesowicz** oraz nieobecny na gali **Jan Mielcarek**, 102-letni rolnik z miejscowości Chełmce.

Wszyscy laureaci konkursu otrzymali pamiątkowe statuetki, dyplomy oraz nagrody ufundowane przez sponsorów.

Specjalne podziękowania za trud, jaki wkładają rolnicy w swoją ciężką, codzienną pracę, przekazał w liście Prezydent RP Andrzej Duda; list odczytał Bogusław Fleming, członek Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP.

Uroczystą galę uświetnił występ Aleksandra Kamedulskiego oraz koncert Zespołu Pieśni i Tańca „Ziemia Bydgoska”.

Więcej na temat konkursu we „Wsi Kujawsko-Pomorskiej”.

Marta Adamowicz
fot. Małgorzata Kołacz

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
zaprasza na szkolenia dla beneficjentów działania

„Premie dla młodych rolników” – z naboru 2015,

które odbędą się w styczniu i lutym 2017 roku.

Uczestnicy otrzymają zaświadczenia o odbyciu szkolenia.

Uczestnictwo w szkoleniu pozwala na realizację założeń biznesplanu.

Harmonogram najbliższych szkoleń dla beneficjentów działania „Premie dla młodych rolników” – nabór 2015

Temat szkolenia	Data	Godzina	Miejsce	Sala	Telefon
Rachunkowość rolna w gospodarstwie rolnym	27.01	10.00	Minikowo	budynek A sala nr 4	523 867 232
Bezpieczeństwo i higiena pracy w gospodarstwie rolnym	30.01	10.00	Przysiek ul. Parkowa 1	sala nr 101	506 392 672
Rośliny strączkowe, jako element zmianowania w strukturze zasiewów	31.01	10.00	Przysiek ul. Parkowa 1	sala nr 101	506 392 582
Dobrostan oraz żywienie poszczególnych grup technologicznych trzody chlewnej	02.02	10.00	Przysiek ul. Parkowa 1	sala nr 101	723 697 564
Rachunkowość rolna w gospodarstwie rolnym	06.02	10.00	Przysiek ul. Parkowa 1	sala nr 101	667 662 779
Integrowana ochrona roślin	07.02	10.00	Zarzewo ul. Nizinna 9	sala konferencyjna	667 662 836
Nowoczesne technologie w chowie i hodowli bydła mlecznego	08.02	10.00	Przysiek ul. Parkowa 1	sala nr 101	723 692 551
Sprzedaż bezpośrednia w gospodarstwie rolnym	15.02	10.00	Minikowo	budynek A sala nr 4	693 301 175
Podatek VAT w rolnictwie	27.02	10.00	Przysiek ul. Parkowa 1	sala nr 101	523 867 217

KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie

zapraszamy na szkolenie

Zmiany w podatku VAT – nowe zasady rozliczeń w 2017 roku

16 lutego 2017 r. Zarzewo

17 lutego 2017 r. Przysiek

20 lutego 2017 r. Minikowo

Z początkiem 2017 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o podatku od towarów i usług. W systemie VAT wprowadzono nowe zasady rozliczeń dotyczące rolników.

- Program:**
- 9.30** Rejestracja uczestników
 - 10.00** Rozpoczęcie szkolenia
 - 10.15** Nowe zasady rejestracji VAT; Nowe zasady rozliczeń kwartalnych; Wykreślenie z rejestru podatników VAT; Nowe zasady zwrotu podatku VAT; Deklaracje i informacje podsumowujące
 - 11.30** Przerwa kawowa
 - 11.45** Rozszerzenie zakresu stosowania odwrotnego obciążenia na dodatkowe towary i usługi budowlane; Sankcje związane z nieprawidłowościami w rozliczeniu podatku VAT – 30% i 100%; Nieprawidłowości w rozliczaniu podatku VAT
 - 13.15** Dyskusja i podsumowanie

Wykłady prowadzi Marzena Ryterska-Chyła, główny specjalista ds. podatków w KPODR w Minikowie

Udział w szkoleniu wyłącznie po imiennej rejestracji. Zgłoszenia przyjmujemy do 10 lutego 2017 roku

tel. 52 386 72 17 e-mail: michalina.jopek@kpodr.pl

Uwaga! Liczba miejsc ograniczona